

Tentoonstelling Democratiefabriek blijft populair onder leerlingen en docenten.

"We gaan nog niet terug naar school juf, we maken het eerst af!"

door Jan Durk Tuinier

Deze uitspraak van een leerling tegen haar juf kan goed fungeren als een samenvatting van de ervaringen met de Democratiefabriek. Een herkenbare situatie. De groep is iets te laat met het programma begonnen. Na een uur maant de juf de leerlingen mee te gaan naar school, ook al hebben ze het programma nog niet afgerond. De leerlingen willen niet, de juf dringt aan en dan zegt een leerling het nog een keer heel duidelijk: we maken het eerst af!. De juf zucht, zwicht en belt naar school dat ze wat later zullen aankomen in de middagpauze. De leerlingen maken het programma af. Het gaat er levendig aan toe. Er wordt geluisterd en gediscussieerd. Fabrieksgeluiden klinken van alle kanten en er wordt democratie gemaakt. Het is een feest om mee te maken, het verveelt niet. In dit eerste onderdeel een serie foto's. Let op de gezichten van de leerlingen in de tentoonstellingen. Je ziet dat ze leren...

Foto's van jongeren in de Democratiefabriek, die voor een maand was opgesteld in het Rietveldpaviljoen in samenwerking met de Gemeente Amersfoort en ROC Amersfoort.

Hilariteit bij de opdracht 'Ga elk aan een kant van de spiegel staan, kijk elkaar in de ogen en maak samen een nieuw gezicht. Heeft de andere hetzelfde gezien als jij? Ja of nee'. © Saskia Berdenis van Berlekom.

Geven jongeren nog om politiek? ‘Het is jammer dat er nauwelijks jonge mensen in de politiek zitten’

REPORTAGE AD/AMERSFOORTSE KRANT

Zijn jongeren nog warm te krijgen voor de politiek? Dat is nog maar de vraag. In de Amersfoortse ‘Democratiefabriek’ die net is geopend, twijfelen de 17-jarige Vera en Djuhna, leerlingen van de Sportacademie Amersfoort. „Het is vaak saai en ze gebruiken moeilijke woorden”, zeggen ze. „Misschien later.”

Piet van Dijk 04-03-24, 15:00

„Iemand bedreigen met wapens?” Emiel (16) twijfelt over de vraag hoe ver hij wil gaan om actie te voeren voor een goed doel. Hij staat voor een apparaat waarbij hij met een hendel een keuze moet maken.

„Misschien, maar dat gaat net te ver, ik zou zeker niet schieten. Waarom staat ‘iemand’s been breken er niet bij?’”

Klasgenoot Hugo (17) kiest voor ‘beledigen op internet’ als hardste actiemiddel en niet voor ruit ingooien of autoband lek steken. „Online beledigen is heel easy”, zegt hij.

De vraag of ze later de politiek in zouden willen, komt voor de meeste leerlingen van de sportopleiding te vroeg. „We zijn nog geen 18, we mogen niet stemmen”, zegt Emiel. „En politiek lijkt me meer iets voor slimme vwo’ers.” Maar als je goed bent in theoretisch leren, zegt dat toch niets over de vraag of je geschikt bent voor de politiek? Dat geeft hij wel toe.

Grappen maken over het geloof

Gijs (17) en Miguel (16) moeten samen een partij oprichten en kiezen uit een aantal idealen. ‘Grappen over het geloof moeten kunnen’ is een van hun speerpunten, naast ‘rijke mensen moeten meer belasting betalen’. Na enige discussie leggen ze de ‘geloofsgappen’ weg en kiezen ze voor ‘kinderen met Down moeten naar een normale school’. „Dat vind ik wel mooi”, zegt Gijs resoluut.

De Democratiefabriek is tot en met 27 maart neergestreken in het Rietveldpaviljoen aan de Zonnehof in Amersfoort. Op uitnodiging van het paviljoen, de gemeente Amersfoort, MBO Amersfoort en de stichting Vredeseducatie. Het is een reizende ‘fabriek’ die al enige tijd door het land reist. „Het past goed bij het vak”, zegt docent burgerschapskunde Patrick Fuchs. „We vinden het een leuke manier om jongeren na te leren denken over onze democratie, over hun idealen, over vrijheid, over wat wel en niet kan.”

Ook leuk voor ouders

‘Fabriek’ slaat op kunstmatige machines, apparaten en gereedschappen die jongeren in een spelcircuit moeten bedienen om antwoord te geven op vragen over democratie en dictatuur, macht, conflicten en idealen. De antwoorden noteren ze in een ‘paspoort’. Na afloop krijgen ze een certificaat. „Stop die in je portfolio”, zegt Fuchs. „Maandag praten we er verder over in de klas.” Miguel draait met z’n ogen: „Het is niet mijn vak”, zegt hij. „Ik kom om te sporten.”

Behalve scholen kunnen jongeren ook op eigen gelegenheid komen van donderdag tot en met zondag tussen 12.00 en 17.00 uur. „We denken dat dit ook voor ouders leuk is om in gesprek te komen met hun kinderen”, zegt Mirjam de Jong, een van de zestig vrijwilligers van het Rietveldpaviljoen. „Misschien leuk voor in het weekend.”

Kamerdebat op Instagram

De meeste 16-jarige en 17-jarige eerstejaars van deze MBO Amersfoort-opleiding hebben wel een beeld van de politiek, maar veel tijd om het bij te houden steken ze er niet in. Vooral via sociale media krijgen ze wel eens een Kamerdebat of een politieke boodschap mee. Maar volgt iemand van hen de gemeenteraad in zijn of haar eigen woonplaats?

„Nee”, zegt Isabel (17). „Als ik straks mag stemmen misschien. Het is wel jammer dat er nauwelijks jonge mensen in de politiek zitten.” De probleemkwesities in de Droomfabriek zetten haar wel aan het denken. Ook Luuk (16) en Samuel (17) vinden het circuit ‘leuk gedaan’. „Nadenken over politiek komt een beetje vroeg voor ons, maar als we straks kunnen stemmen, gaan we dat doen”, verzekeren ze.

Zij aan Zij Respect: Samen bouwen aan sportiviteit en respect in het voetbal

De workshop *Zij aan Zij Respect* is speciaal ontworpen voor spelers van 8 tot 16 jaar van amateurvoetbalclubs. Het doel? Het bevorderen van sportiviteit, respect en inclusie binnen teams en op het veld. Dit interactieve programma behandelt cruciale thema's zoals schelden, discriminatie en samenwerking, en geeft spelers de tools om negatieve gedragingen om te zetten in positieve acties. In 2024 werden 15 verschillende workshops gegeven. Nevendoel was een train the trainersmodel, waarbij jongerenwerkers oefende om het programma in de nabije toekomst ook te kunnen uitvoeren..

Hoogtepunten van de workshop:

- **Onderzoeksvragen:** Spelers onderzoeken vragen over de impact van schelden, discriminatie en het belang van respect. Voorbeelden zijn: *"Wat zijn de gevolgen van schelden?"* en *"Hoe bevorderen we respect en sportiviteit in ons team?"*
- **Doelen:** Actieve en meetbare leerdoelen helpen spelers te begrijpen wat respect betekent, hoe samenwerking succes bevordert en hoe regels bijdragen aan een eerlijke competitie.
- **Unieke aanpak:** Via filmpjes en interactieve oefeningen worden persoonlijke ervaringen gekoppeld aan praktische inzichten.
- **Praktische resultaten:** Coaches melden positieve gedragsveranderingen, zoals meer respect op en naast het veld, en betere samenwerking binnen teams.

Deelnemers waarderen de open gesprekken en interactieve methoden, terwijl ouders en coaches de thematische verdieping zien als waardevolle steun voor sport en opvoeding.

Met *Zij aan Zij Respect* bouwt jouw club niet alleen aan betere spelers, maar ook aan sterkere teams en een veiligere sportomgeving. Doe mee en ervaar het verschil!

Het initiatief voor dit programma lag bij FC Utrecht, de Anne Frankstichting en de Bond tegen het vloeken. De uitvoering was in handen van de Stichting Vredeseducatie in samenwerking met de fancoaches van FC Utrecht en Jongerenwerk Utrecht (JOU).

anne frank
stichting

JOU
Jongerenwerk Utrecht

De V-LAB Express – Das Friedenslabor

Interactieve tentoonstelling over vrede, vrijheid, veiligheid en burgerschap

Zoals een vis in het water, zo beleven de meeste mensen vrede, vrijheid en democratie. Vanzelfsprekend, maar als je even verder kijkt, zie je dat dat niet zo is. Mensen maken vrede en vrijheid. Door voor anderen en de aarde te zorgen. Door in verzet te komen tegen onrecht en pesten. In de V-LAB Express/Das Friedenslabor van de Stichting Vredeseducatie onderzoeken kinderen en jongen van basisschool tot en met ROC hun inzet voor een vreedzame wereld. Vanaf maart 2022 reist de Express door Nederland en Duitsland.

In 2024 werd de V-LAB Express geïnstalleerd in Bocholt, Borken, Oberhausen en Sankt Ingbert

In Sankt Ingbert (Saarland) waren tientallen instellingen en verenigingen in de stad betrokken bij het project. De betrokkenheid was enorm. Ruim negenhonderd scholieren en hun ouders brachten een bezoek aan de Express.

In Hattingen stond de Express in een voormalig staalfabriek, dat nu als museum is ingericht. De trailer werd een kleine vrachtwagen tussen de enorme industriële installaties.

In Oberhausen waren we te gast bij het Bertha von Suttner College, een vo school waar democratie en vrede nadrukkelijk onderdeel zijn van veel verschillende vakgebieden en projecten. Docent Jonathan Heuer was de drijvende kracht achter dit project. Door de hele school waren werkstukken te zien van leerlingen. Men had het ook organisatorisch interessant opgelost. De hele school werkte een maandagmorgen aan het thema Democratie. In de middag werden de werkstukken en resultaten gepresenteerd en volgde er een paneldiscussie. Boeiend was het beeld van de mensenrechten op de trappen van de school. De metafoer is aansprekend. Mensenrechten zijn de basis van ons bestaan, ze brengen orde in de chaos en brengen ons verder in humaniteit. In de twee weken daarna konden scholieren de Express bezoeken. Ze werden begeleid door het 'TEAM Democratie', een wisselende groep van ca. 20 leerlingen die een extra training krijgt in democratische vaardigheden.

Van het levens verhaal van Bertha von Suttner is een Graphic Novel gemaakt door de Stichting Denkroutes en uitgegeven door Uitgeverij Brinkpoort-Syndicaat in Deventer. In de boekhandel of bibliotheek verkrijgbaar.

Werkboek Burgerschap goed ontvangen

Interactieve tentoonstelling over vrede, vrijheid, veiligheid en burgerschap

In 2024 verscheen het Werkboek Burgerschap, gebaseerd op de DOEboeken die vanaf 2015 voor diverse instellingen en gemeenten in Nederland en Duitsland werken gemaakt. Het boek werd samengesteld door Jan Durk Tuinier, directeur van de Stichting Vredeseducatie en Marcel van Oosterwijk, directeur van School in Balans in Wierden. Het werkboek is enthousiast ontvangen door docenten en leerlingen. Een inkijkexemplaar is in te zien op www.werkboekburgerschap.nl en bestellingen worden verzorgd door Heutink in Nijverdal.

Werkboek burgerschap

OAB School in Balans & Stichting Vredeseducatie hebben een portfolio werkboek burgerschap ontwikkeld. Het werkboek geeft volledig inzicht in burgerschap zoals vastgesteld in de concept kerndoelen van het SLO en sluit naadloos aan op de definitiematrix BSM van ROVICT. Het werkboek is bestemd voor leerlingen van groep 7&8 PO/SO en onderbouw VO/VSO.

Het werkboek geeft leerlingen (nieuwe) inzichten op de verschillende aspecten binnen burgerschap om een eigen portfolio samen te stellen over de maatschappij waar zij deel van uitmaken. Samen maken we de wereld immers een beetje mooier!

De leerlingen kunnen de onderzoeksvragen individueel uitvoeren op een moment dat het hen uitkomt. Natuurlijk is er ook ruimte voor klassikale gesprekken en interactie. Zo wordt kennis verder uitgediept.

Het werkboek burgerschap is gekoppeld aan een handleiding. Deze zeer uitgebreide handleiding ontzorgt de leerkracht volledig. Het omvat per pagina achtergrondkennis, schooltv, powerpoint, beelden en/of prezi. Om deze handleiding in te zien, dient u gebruik te maken van een eigen schoolcode. Kijk op de website voor meer informatie.

'Het werkboek is een persoonlijk portfolio waarin de leerling stap voor stap de thema's onderzoekt en verwerkt. Het portfolio werkboek kan worden meegenomen naar een volgend leerjaar.'

Doelgroepen

Leerlingen groep 7&8 po/so en klas 1&2 vo/vso en mbo kader 1 & 2

SLO kerndoelkend en sluit naadloos aan op de BSM van ROVICT, in afstemming met de Universiteit van Amsterdam.

Manier van werken

- onderzoekend
- zelfsturend leren
- rijk kennisaanbod
- individueel en in tweetallen
- interactief
- groepsactiviteiten
- duidelijke structuur
- waarden verhelderen
- variatie in leerstijlen
- discussie en dialoog

www.werkboekburgerschap.nl

Thema's zijn o.a.:

Democratie, dictatuur, voor- en nadelen, rechtsstaat, vrijheid, gelijkheid, solidariteit, discriminatie, inclusie, identiteit, traditie, social media, pesten, plagen, zondebokverschijnsel, samenwerken, vluchten, van wie is de natuur, beslissen in een groep, conflicten, macht en nog veel meer.

Scan de QR om 12 pagina's te bekijken.

Handleiding

De handleiding is per pagina voorzien van uitvoerige achtergrondkennis, schooltv, powerpoint, afbeeldingen en/of prezi. Zo wordt kennis verder uitgediept en bijgespijkerd. De handleiding geeft ook weer in welke schoolperiode, welke thema's het best verwerkt kunnen worden. De handleiding bevindt zich achter een schoolcode, die u ontvangt wanneer u de werkboeken afneemt.

Portfolio

De kracht van het werkboek is dat leerlingen zelf een mening gaan creëren omtrent diverse onderwerpen. Zij krijgen inzicht van de leerkracht en gaan zelfstandig nadenken wat zij vinden.

Jouw politieke partij!

Apart vak?

De insteek van het werkboek is dat het geheel geïntegreerd wordt in het curriculum en niet als apart vak gezien wordt. Het is een duidelijke aanvulling op hetgeen aanwezig is of als aanvulling op situaties die in lessen besproken worden. In dit werkboek vindt u alles-in-één.

Trainingen

Naast het werkboek geven we ook trainingen voor de hele school omtrent burgerschap in het curriculum. De training richt zich op de doorlopende lijn, specifiek en passend bij de schoolsituatie en aanvullend op hetgeen reeds aanwezig is.

Ga naar onze site voor meer informatie of neem contact op via marcel.van.oosterwijk@schoolinbalans.nl

Interactieve tentoonstelling

Tevens hebben we een interactieve tentoonstelling die we naast scholen ook in openbare gebouwen of festivals laten zien.

Voor meer informatie kijk op www.vredeseducatie.nl

Bestellen?

Het werkboek burgerschap wordt geleverd in setjes van 10 en is voor scholen exclusief verkrijgbaar bij Heutink.

Ontwikkeld door Jan Durk Tuinier van de Stichting Vredeseducatie en Marcel van Oosterwijk van OnderwijsAdviesBureau School in Balans.

Jan Durk Tuinier
vrede@xs4all.nl
06 - 83 83 33 58

Marcel van Oosterwijk
marcel.van.oosterwijk@schoolinbalans.nl
06 - 20 51 55 26

Vredesfonds + Ars Donandi Sophie Booy - barones van Randwijck fonds + Ars Donandi

anne frank
stichting

De Stichting Vredeseducatie kon de projecten uitvoeren dankzij de bijdragen van fondsen, gemeenten en particuliere donaties. Het nieuwe DOEboek Burgerschap 2021-2022 wordt ondersteund door: de Haella Stichting, het Vredesfonds en het Sophie Booy barones van Randwijckfonds van Ars Donandi en de Stichting Wiesenthal Fonds. Voor het DOEboek Burgerschap, wordt intensief samengewerkt met het Sint-Maartensberaad Utrecht.

Wilt u Vredeseducatie ondersteunen? Maak een gift over op rekeningnr. NL02 INGB 0002352816 t.n.v. Stichting Vredeseducatie Ede.

Suddenly, everything changed

Activity Booklet Primary School - Exploring the second world War

De Stichting Vredeseducatie werkte mee aan een DOEboek over de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog voor scholieren in het primair onderwijs. Het boek is samengesteld door Historical Consulting in Luxemburg en uitgegeven in het Engels, Duits, Frans en Luxemburgs. Jan Durk Tuinier ontwikkelde de activiteiten en werkvormen bij de verhalen en historische gegevens. Het verhaal volgt Jeanne, Rose, Kurt en Charles – vier vrienden die pas acht jaar oud zijn wanneer nazi-Duitsland Luxemburg bezet. Terwijl hun wereld om hen heen verandert, worstelen ze met de vraag wat dit voor hun dagelijks leven betekent. Kort na de Duitse invasie begint hun leven te veranderen. De oorlog en het onderdrukkende beleid van het naziregime drijven hen al snel uit elkaar... De vier hoofdpersonen zijn even oud als de beoogde doelgroep van het boekje 'Plotseling veranderde alles: op ontdekkingsstocht door de Tweede Wereldoorlog': leerlingen in cyclus 4 van het basisonderwijs. Elk hoofdstuk van het boekje wordt gevolgd door activiteiten waarin thema's als onderdrukking, vrijheid, vrede en het behoud van de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog aan bod komen. Het nieuwe lesmateriaal moedigt leerlingen aan om verbanden te leggen tussen deze thema's en hun dagelijks leven.

Het educatieve boekje is ontwikkeld in samenwerking met het Comité voor de Herdenking van de Tweede Wereldoorlog (CM2GM) en het Zentrum für politisch Bildung (ZpB). Het is nu beschikbaar voor alle klassen van cyclus 4 in het Luxemburgs, Frans, Duits en Engels.

De digitale versie kan worden gedownload op het volgende adres: [Soudain, plus rien n'était pareil - ZpB](#)

In memoriam Jan Haasjes (1949-2023)

Op 12 februari 2025 overleed Jan Haasjes, penningmeester van de Stichting Vredeseducatie op 71 jarige leeftijd. Jan was voor de Stichting Vredeseducatie belangrijk vanwege zijn levenslange ervaring als docent en directeur van het Streek College in Ede. Hij had een enorm netwerk en inspireerde de mensen met wie hij werkte. Niets was onmogelijk. Zijn uitspraak: 'Waar een wil is, is een weg. En waar geen wil is, is een omweg', tekent zijn manier van denken en werken. We kijken met dankbaarheid terug naar de contacten met Jan en we leven mee met zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen.

Samenstelling nieuwsbrief/jaarbericht 2024

Jan Durk Tuinier (directie)

Bestuur Stichting Vredeseducatie

Marjan Bosma (voorzitter), Anja Boeve (Penningmeester), Zinzi Rozema (secretaris), Jan Durk Tuinier (algemeen secretaris)

Met dank aan:

Femke Akerboom (acquisitie en relatiebeheer voor Duitsland), Edith van Gernerden (tentoonstellingsopbouw en transport), Hayo van Gernerden (ontwerp, productie tentoonstellingen en onderhoud), Spelt Financiële Adviseurs Ede, Sonja Rexwinkel (vertalingen Duits en netwerkvorming), Circus Sinistra en Ronald Huffener (website Vredeseducatie).

Stichting Vredeseducatie Prins Bernhardlaan 91B 6713 MB Ede

Tel: 06 – 83 83 33 58 (algemeen en reservering interactieve tentoonstellingen)

E-mail: vrede@xs4all.nl Internet: www.vredeseducatie.nl